

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 19

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

6. NOVEMBRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

V Kultúre č. 15/2019 sme priniesli rozhovor so sochárom Petrom Váňom, ktorý sa podujal obnoviť Mariánsky stĺp, strhnutý anarchistami roku 1918 na Staromestskom námestí v Prahe. Ako vidieť, z rozhovoru mal veľkú radosť. A my zasa máme radosť, že môžeme podporiť jeho nenásilné úsilie, také vzdialené súčasným liberálnym nátlakovým metódam. Časti Mariánskeho stĺpa čakajú na pontónu ukotvenom na brehu Vltavy, kde majster Váň privíta akúkoľvek návštevu, pripravenú na dialóg. Dokonca umožní zobrať dláto do rúk a zanechať stopu na takmer hotovom diele. Nech mu žehná Pán Boh a Panna Mária, ktorej replika trpezlivo čaká na pozvanie vrátiť sa na pôvodné miesto napriek otvorenej nepriazni, nenávisti, závidia, ohováraniam. Snímka: Katarína Džunková

Carl Schmitt, nemecký politický filozof, autor pojmu politična, chápe tento pojem ako oblasť moci, nezmieriteľných konfliktov a boja proti nepriateľovi. Sú to formy aktivít uplatňovaných na politickom „stagi“, pre aktérov ktorých sa pôsobenie v tomto priestore stalo nielen živobytím, ale zároveň potvrdzovaním si významu a hodnoty individuálneho JA. Priestor politična je preto sýtený dynamikou neustáleho súperenia a snahy o expanziu jednotlivých politických teritórií, o ktorých si mnohí vytvorili fiktívnu predstavu, že sú ich majiteľmi a zároveň aj majiteľmi právd, ktoré v rámci týchto teritórií produkujú.

Kniha Friedricha Nietzscheho Zrod tragédie obsahuje jeho výklad apolónskeho a dionýzovského princípu, ktorý môže v jednotlivcoch rezonovať a poskytnúť interpretačný pohľad na konanie tých, ktorí obsadili a obsadzujú planéty politična.

Tieň Dionýza či Apolóna sa

ukrýva aj v dnešných držiteľoch moci. Na otázku, ktoré z dionýzovsko-apolónskych „dvojčiat“ prevláda a obsadzuje vnútorné charakterové priestory držiteľov „politických brieždení a politických súmrakov“ by pravdepodobne ani Nietzsche nemohol odpovedať jednoznačne. I keď...

Apolón bol triezvy, racionálny a harmonický. Charakteristiky, ktoré by museli u súčasných politických arbitrov hľadať najlepší detektívi. Unikali však zo života do iluzórneho ideálneho sveta. Istú paralelu v úniku do „inéno“ sveta zaznamenávame aj u tých súčasných nositeľov a spasiteľov životov iných. Ich ideálnym svetom sa stal svet mocenskej ilúzie o samých sebe. Je ich sprievodcom a je

spoluvorcom vzorcov ich individuálneho správania.

Dionýzos stelesňoval silný, odvážny a dynamicky prototyp

IVAN BINDAS

charakteru. Vôľa ako sila k moci prirodzene patrila do jeho charakterového portfólia. Podobne si ju privlastňujú a riadia sa ňou aj dnešní politickí Dionýzovia. Vôľou, ktorá prítakáva zneužívaniu moci sú infikovaní jej majitelia, ktorí by ju mali využívať na vzájomné spájanie a nie na rozdeľovanie a oddeľovanie seba od ostatných.

„Vôľu k moci“ Nietzsche spája s princípom existencie „vlastného Ja“, „či centra moci“, ktoré prekračuje svoje hranice a uplatňuje sa

voči druhému. A tu zaznamenávame tieň sprevádzajúce konania tých, ktorí sa dostali na vrcholné poschodia politických pyramíd. Prostredníctvom využívania či skôr zneužívania moci sa aj tá najmenej disponovaná „politická bytosť“ začína cítiť ako Vladár priestoru, ktorý mu patrí a o ktorom je presvedčený, že sa v ňom môže správať tak ako chce. Zavádza „panský“, typ morálky, v ktorej je pozitívne len to, čo on uzná za vhodné.

Preto sa v priestore politična rozširuje hranica medzi občianskym a politickým územím. Občiansky či verejný priestor, v ktorom prevláda iný postoj a názorové vyjadrenie, často definuje ako nepriateľský, ohrozujúci stabi-

litu atmosféry politična, ktoré sa snažia držiteľia moci pretláčať. Postihnutí syndrómom „VKM“ (vôľa k moci), sa snažia expandovať a rozširovať sféry individuálneho mocenského vplyvu. Vôľa k moci súvisí totiž priamo úmerne so silou a nátlakom, ktorý je vyvíjaný na iných. A preto chronické súperenie politické individuum - „občianstvo“ bude večným súbojom síl najmä ak „občianstvo“ nebude prijímať a akceptovať pravdy, ktoré pretláčajú postihnutí mocou.

Podobným súbojom je a bude aj vzájomná mocenská konfrontácia „politických ľudozrúťov“, ktorých realizácia mocenskej charakteristiky politična vyprodukovala.

(Pokračovanie na 5. strane)

Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta - odkazuje nám Ježiš. Znamená to však, že sa máme vzdať účasti na formovaní tohto pozemského sveta? Zaiste nie. Hoci je tento život školou a skúškou pre život večný, bolo by nekresťanské prenechať rozhodovanie o mravnom stave na tých, ktorí mravnosť nepovažujú za priemet Božieho Desatora.

S globalizujúcim sa svetom sa čoraz viac dostávajú do priameho kontaktu rozmanité koncepty a predstavy o mravnosti.

Pred päťsto rokmi vplyvom Reformácie došlo k rozdeleniu

Exkurz

TEODOR KRIŽKA

Európy na dva koncepty. Pôvodný kritický k starozákonnej predstave, a ten, ktorý sa stal pokusom o návrat k nej. Samozrejme, paralelne s oboma existoval aj onen starozákonný, ktorý Kristove slová o tom, že Mojžišov zákon zrušiť neprišiel, ale naopak, naplniť ho, teda interpretovať správne.

O tristo rokov nato sa v Londýne zjednocujú slobodomurárske lóže, nastupuje Francúzska revolúcia, vzniká republika, ktorá krvavým spôsobom odstraňuje monarchiu a odstraňuje vplyv Cirkvi. Vzniká tak základňa pre ďalšie ťaženie proti Kristovi po celej Európe. O dvesto rokov nato už nastupuje fáza, keď v dôsledku dvoch svetových vojen a kompromitácie dvoch ľavicových totalitných modelov, sovietskeho bolševizmu a nemeckého nacio-nálneho socializmu, vyčisťuje sa priestor pre nehatený nástup liberalizmu. Ten prichádza so sugestívnymi predstavami o tolerancii a multikulturalizme. Háčik je v tom, že jeho "tolerancia" nenecháva kameň na kameni morálky a "multikulturalizmus" likviduje národnú rozmanitosť, premieňajúc ju na bezhodnotový guláš. Na pomoc pozýva do Európy dokonca islam ako zástupnú armádu.

Takýto liberalizmus, ktorý je iba zneužitím prirodzenej túžby človeka po slobode, už opäť delí kresťanstvo a hrozí schizmou. Po päťsto rokoch sa opäť ocitáme pri probléme reformácie a vnútorného konfliktu, ktorý by sa dal vyjadriť koncepciou kardinála Ratzingera a jeho laického protájšku Hansa Kunga, neskôr medzi koncepciou dvoch pápežov Benedikta XVI. a Františka. Pre lepšie pochopenie medzi Halikom a Kuffom.

Nevyhnutne sa to prenáša aj do spoločenského a politického vrenia. Akokoľvek sa to nezdá, o tom je aj budúca podoba našej vlasti a nášho národa.

Zničí Európa samu seba?

Vyvážená hospodárska spolupráca európskych krajín by mala byť prospešná. V súčasnej globalizovanej ekonomike je dokonca do istej miery aj nevyhnutná. A práve o nej by mala byť Európska únia. Žiaľ, nie je. Súčasná Európska únia sa totiž viac ako rozvoju hospodárstva venuje pretláčaniu svojej politiky a ideológie do všetkých úrovní spoločenského života. Sochy a zobrazenia neomarxistov a radikálnych ľavicárov na chodbách bruselských inštitúcií nám neustále pripomínajú, aká ideológia „je tá správna“. A podľa nej vyzerá aj celé fungovanie a personálne obsadzovanie vedúcich pozícií únie.

Novým predsedom Európskej rady sa stal bývalý belgický premiér Charles Michel, ktorý sa preslávil tým, že položil belgickú vládu a proti vôli vlastných občanov odišiel na vlastnú päsť podpísať zmluvu do Marakéšu. Okrem toho mu k dosiahnutiu kariérneho vrcholu nepochybne pomohlo aj to, že bol čestným porotcom na gay súťažiacich krásy. Nezaostáva za ním však ani

zvyšok vedenia EÚ. Veď, ako sa stihli odchádzajúci predstavitelia únie sami pochváliť, nové vedenie EÚ kreovali ako rodovo vyvážené, čiže o obsadení polovice pozícií v praxi rozhodovalo pohlavie nominantov a nie výlučne ich odborná kvalifikácia. Očakávame, že trend kvótového a ideologického presadzovania rodovej rovnosti bude aj naďalej posilňovať, čiže ženy budú ešte viac stimulované k tomu, aby zmužneli, a naopak, muži k tomu, aby zženštili. O presadzovaní pokročilejších štádií tzv. gender ideológie ani nehovoriac, veď už teraz sú medzi europoslancami transvestiti, a na chodbách Európskeho parlamentu nie je nič nezvyčajné stretnúť kráčať na vysokých opätkoch chlapa v krátkej sukni a silónkach.

Okrem fanatického obhajovania nadpráv LGBTIQ+ komunity leží na srdci EÚ ešte aj boj za práva nelegálnych prisťahovalcov. Títo sa po novom už v oficiálnych materiáloch neoznačujú ako „nelegálni imigranti“, ale ako „neregulárni imigranti“. Medzi europoslancami

kolujú takisto iniciatívy na zlepšenie ochrany prírody a tiež napríklad aj za obmedzenie lovu slonov v Afrike. Avšak za zlepšenie ochrany života nenarodených detí nič. Ani slovo... Práve naopak, podľa jednej z iniciatív liberálov ovládajúcich EÚ je problémom dokonca nedostatočný a zbytočne komplikovaný prístup mnohých európskych žien k potratom a chceli by ho ešte viac uľahčiť.

Naše stredoeurópske civilizačné a kultúrne dedičstvo však neohrozuje len hodnotová pomätenosť liberálov v Bruseli, ale aj ich stupňujúce sa štvánie proti najväčšiemu slovanskému národu – Rusom. Za necelé 3 mesiace svojho pôsobenia stihol Európsky parlament prijať už 3 uznesenia odsudzujúce Ruskú federáciu. Je to oblasť, v ktorej je europarlament najaktívnejší.

Prvé uznesenie sa týkalo odsúdenia zasahovania Ruska do situácie na Ukrajine (akoby západné mocnosti do diania na Ukrajine nezasažovali). Toto uznesenie bolo prijaté za prítomnosti bývalého ukrajinského prezidenta Petra Porošenka

vo VIP lóži Európskeho parlamentu. A samozrejme za neprítomnosti a nemožnosti vyjadriť sa pre zástupcov Ruskej federácie.

Druhé protiruské uznesenie sa týkalo obvinenia súčasnej ruskej vlády zo schvaľovania rozpútania 2. svetovej vojny. Západní politici v tomto uznesení vyčítajú ruskej vláde na čele s prezidentom Putinom, že „odmieta prevziať zodpovednosť“ za nemecko-sovietsky pakt Ribbentrop-Molotov, prostredníctvom ktorého vraj pomohli Hitlerovi rozpútať 2. svetovú vojnu. O Mníchovskej dohode západných mocností s Hitlerom sa v uznesení samozrejme nepíše ani slovo.

A zatiaľ posledné protiruské uznesenie Európskeho parlamentu sa týka zase údajného šírenia dezinformácií a zasahovania do demokratických volieb ako nástroja tzv. hybridnej vojny. Podľa bruselských politikov propaganda, dezinformácie a zahraničné zasahovanie do volieb prichádza takmer výlučne zo strany Ruska, Číny, Iránu a Severnej Kórey. EÚ, NATO a treťosektorové organizácie napojené na peniaze z USA a na finančných špekulantov šíria vo svojich politických kampaniach výlučne objektivitu a pravdu. Veď ako inak...? EÚ sa chystá proti dezinformáciám dokonca aj bojovať. V pôvodnom texte uznesenia sa navrhovalo zriadenia špeciálneho výboru Európskeho parlamentu pre dezinformácie, čiže akéhosi oficiálneho „výboru pre pravdu“. Nakoniec však zrejme usúdili, že by to bolo na začiatok pre verejnosť priveľké sústo, a tak sa zatiaľ plánuje „len“ posilnenie názorovej indoktrinácie detí od útleho veku a zvýšenie dôrazu na rozvoj občianskej spoločnosti, obzvlášť mimovládneho sektora.

Európa, európska civilizácia a kultúra čelí naozaj frontálnemu ideologickému útoku extrémnej ľavice. Kto sa im postaví na odpor? Socialisti, ktorí sú na európskej úrovni rovnako liberálni ako všetci tí „progresívci“? Ľudovci alias kresťanskí demokrati, na čele s liberálkou Angelou Merkelovou? Európski „konzervatívci“, medzi ktorých patrí v europarlamente napríklad aj liberálka Lucia Ďuriš Nicholsonová? Je jasné, že z týchto nezaštaví liberálov nikto... Lenže kto potom? Všetci konzervatívnejší sú už predsa podľa tzv. mainstreamu škaredí „extrémisti“. Alebo nie...?

Ing. MILAN UHRÍK, PhD.
poslanec Európskeho parlamentu

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000000170427664

Aktuálnou témou súčasnosti v politickej, ekonomickej, teoretickej i praktickej existencii Európy a sveta je problém majetkovej nerovnosti. Nerovnosť v tvorbe a užívaní bohatstva medzi určitými skupinami ľudí, medzi tvorcami tohto bohatstva a jeho vlastními, ale tiež medzi veľkými teritóriami, lokalitami zeme. Táto skutočnosť je známa ako problém rozdelenia bohatstva a chudoby medzi ľudské spoločnosti, obyvateľstvo sveta. Na jednej strane relatívne malá skupina ľudí (1-3 %) vlastní viac ako polovicu bohatstva sveta, zvyšok z druhej polovice patrí veľkému počtu (97%) chudobného obyvateľstva.

Formulujú sa rôzne príčiny vzniku tejto pre súčasný kapitalistický systém vlastnej, nebezpečnej, ale cieľavejšej činnosti a hľadajú sa jej možné významy, dôsledky a riešenia. Z hľadiska príspevku pre porozumenie nášho poznania k uvedenej téme je vhodné uviesť vysvetlenie a chápanie hlavných kategórií, pojmov a vzťahov, s ktorými pracujeme, aby nám pomohli správne a pravdivo pochopiť významné súvislosti. Vlastníctvo bohatstva je v jeho právnej forme vyjadrené ako zákonný vzťah hmotných a nehmotných vecí k subjektu určitého človeka. Bohatstvo je spravídla chápané ako suma peňažnej hodnoty týchto vecí vo forme ako práca, pôda, majetok a hotovostné peniaze. Zo spoločenského a kapitalistického hľadiska kategóriu bohatstva môžeme potom chápať ako sumu kapitálu, potencionalného a dispozičného, ktorý je držaný v rukách vlastníka tohto bohatstva.

Vlastníci bohatstva, kapitálu, majú záujem na jeho reprodukcii a zhodnotení. Reprodukcia a zhodnotenie kapitálu sa uskutočňuje v kapitalistickej firme. Kapitál vzniká pôsobením faktorov tvorby kapitálu, ktoré sú základom existencie kapitalistickej firmy. Faktory tvorby a zhodnotenia kapitálu firmy sú právne a zákonne zabezpečené štyri faktory. Tri z nich sú vecné faktory a to pôda, majetok a peniaze, štvrtým faktorom je činnosť, podnikateľská práca vlastníka kapitálu firmy, teda zamestnávateľa (alebo vlastníkom firmy poverená osoba zamestnávateľa).

Môžete namietnuť, že v štruktúre faktorov tvorby kapitálu chýba hlavný tvorca kapitálu firmy, ktorým je zamestnanec. Mýlite sa, podľa európskych a svetových zákonov, zamestnanec je tovar a nie zákonný faktor práce určený pre výkon funkcie tvorby, zhodnotenia a rozdelenia, užitia hodnoty kapitálu, alebo jeho vecnej podoby vo forme bohatstva. Zamestnávateľ pri podpise pracovnej zmluvy so zamestnancom firmy má zákonné právo previesť zamestnanca faktor práce a jeho ekonomickú funkciu tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu so všetkými z toho vyplývajúcimi výhodami na svoju osobu, na postavenie zamestnávateľa. Tento prevod práv, manipulácie s faktorom kapitálovej funkcie zamestnanca na prospech zamestnávateľa sa uskutočňuje na úrovni základnej evidencie o účinnosti kapitálu, v rovnici prvkov náklady, výnosy a hospodársky výsledok firmy. Treba si uvedomiť, že prevod práv sa nevzťahuje na účinnosť vecných faktorov tvorby kapitálu, t. j. pôdy, majetku a peňazí. Tieto faktory sú vo vlastníctve iných

subjektov, ktoré nepodliehajú komplikáciám s faktorom práce i keď s ním úzko spolupôsobia. Prevod práv nikdy neprenikne do vyššej úrovne úrovne aktív a pasív a do obsahu podvojného účtovníctva firmy. Z uvedených vzťahov vyplýva, že už vstupné metódy, pracovná zmluva a nástroje kapitalistickej firmy zabezpečujú centralizáciu vytvoreného bohatstva do rúk vlastníkov kapitálu, čo v súčasných podmienkach znamená do rúk vlastníkov globálneho kapitálu. Distribúcia a centralizácia bohatstva-kapitálu do rúk malej skupiny ľudí sveta je spôsobená nástrojmi reprodukcie fak-

FRANTIŠEK KOSORÍN

Rozdelenie bohatstva a chudoby vo svete súvisí s poddanstvom zamestnancov firmy

torov práce v kapitalistickej firme, na začiatku formovania vlastníctva kapitálovej funkcie.

1. PRÍSTUP K RIEŠENIU NEGATÍVNYCH DÔSLEDKOV ROZDELENIA BOHATSTVA VO SVETE

Riešenie problému vzniku nerovnosti medzi tvorbou, zhodnotením a využitím bohatstva, súhrnného kapitálu v spoločnosti sveta vyvoláva záujem jednotlivcov, u významných organizácií a štátov. Dôsledky tejto nerovnosti však možno riešiť iba systémovo. Samostatne a oddelene sú riešiteľné z dôvodu komplikovaných ekonomických vzťahov, fungovania a platnosti ich kategórií v rôznych formách a na rôznych úrovniach. Pre boháčov je to nezaujímavé, lebo pre nich je stav prospešný, hoci ostatných veľmi negatívny. Záujem bohatých smeruje dnes nielen na tvorbu bohatstva, ale aj na uchopenie politickej moci vo vnútri štátov, vo svetových organizáciách, vo svetovej bezpečnosti, vo výrobe zbraní, v zanedbávaní uspokojenia potrieb chudobných v nedbalosti o ekológiu, environmentalistiku, o spravodlivosť zákonov. Na druhej strane u zamestnancov sa dôrazne prejavuje nespokojnosť zamestnancov s ich postavením vo firme, trpia strachom z nezamestnanosti, z predĺženia odchodu do dôchodku, mizivou pomocou pre ich rodinné zázemie, zdravotné zabezpečenie, odpovedajúce vzdelanie a pod. Všetky uvedené problémy sú súhrnným prejavom a dôsledkom nesprávnych podnikateľských vzťahov, systémových vzťahov v metódach a nástrojoch, v právach a povinnostiach zamestnávateľov vo firme, v štáte a vo svete, ktoré čím ďalej tým viac narastajú, pretože zamestnanci odkázaní sami na seba nemajú veľa síl, času a výdrže prekonať svoje nedostojné postavenie v 21. storočí.

Prejav a vplyv uvedených nedostatkov v systéme firmy a štátu budeme analyzovať metódami systémovej analýzy. K tomu použijeme základný, hmotný všeobecný model systémovej analýzy, vyjadrený nasledovnými prvkami: 1. Vznik problému a záujem na jeho riešení; 2. analýza subjektov skúmaného systému; 3. ob-

jekt hlavných vzťahov a uzlové riešenie problému; 4. ciele analýzy vzhľadom k úprave hmotných vzťahov objektu; 5. návrh metódy nástrojov na dosiahnutie cieľov; 6. návrh pravidiel výkonu činnosti, aplikácií a metód a nástrojov; 7. Spolupráca zamestnávateľa a zamestnanca. Nová morálka vo firme.

2. ANALÝZA SUBJEKTOV PRÁCE SKÚMANÉHO SYSTÉMU.

Pre určenie hlavných subjektov faktora práce vo funkcii tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu (kapitál = bohatstvo) vo firme,

výnosu firmy. Zamestnávateľovi patrí celý produkt práce (aj produkt zamestnancov), celá vyrobená a dispozičná hodnota pridaná spracovaním. Tzn. z vertikálnej strany prenesená hodnota a j novovytvorená hodnota, z horizontálnej strany dispozičné s nákladmi, výnosom a hospodárskym výsledkom firmy.

Po skončení hospodárskeho roka je vypracovaný hospodársky výsledok, z ktorého dostáva dividendu za tvorbu, zhodnotenie a rozdelenie nového kapitálu, vypočítanú ako podiel jeho zálohovaných odmien za prácu podnikateľa na celkových nákladoch firmy. Zamestnanec je

musíme spoznať najmenej dve hmotné skutočnosti : a. ktorý subjekt je vlastníkom faktora práce, b. ktorý subjekt je vlastníkom a nositeľom funkcie tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu. V systéme, ktorý má faktory tvorby kapitálu priradené k určitým vlastnickým subjektom a rovnako funkcia zhodnotenia a rozdelenia kapitálu je priradená k tým istým vlastnickým subjektom, potom problém spolupráce subjektov kapitálu pri tvorbe a rozdelení bohatstva nevzniká. Oba subjekty pracujú v prostredí zdravého podnikania s kapitálom firmy, ktorého hlavným cieľom je zisk, tvorba, zhodnotenie a rozdelenie zhodnoteného kapitálu podlieha pravidlám, ktoré si vlastníci faktora a funkcie kapitálu dohodli a splnili. Iná situácia nastáva v prípade ak vlastnícky subjekt ako faktor práce pre tvorbu kapitálu nesprávne funguje, alebo neexistuje, lebo pôvodný vlastnícky subjekt bol pozbavený vlastníctva faktora práce. Rovnako to platí pre prípad, kedy vlastnícky subjekt pre funkciu tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu nesprávne funguje, alebo bol pozbavený vlastníctva funkcie tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu. Analyzujeme teraz skutočné hmotné vzťahy v kapitalistickej firme.

Vo vnútri kapitalistickej firmy existujú dva vlastnícke subjekty faktora práce, ktoré majú rozhodujúci podiel na tvorbe bohatstva, kapitálu. Sú to zamestnávateľ a zamestnanec. Bez vzájomnej spolupráce, jeden bez druhého nemôžu existovať. Vzájomne síce existujú, avšak na hranici svojich možností. Právne zákony spravídla upravujú pracovnú právnu vzťahy v príprave pracovnej zmluvy. Podľa zákona zamestnávateľ je jediný vlastník faktora práce a zároveň aj vlastník jeho funkcie zameranej na tvorbu, zhodnocovanie a rozdelenie prácou vytvoreného kapitálu vo firme. Okrem toho z poverenia vlastníkov je kompetentná na spravovanie výkonu faktorov a výkon kapitálovej funkcie pre faktory vecných kapitálov. Je všestranným podnikateľom a jediným kapitalistom vo firme. Pracuje za zálohovanú odmenu ktorú si zapisuje do nákladov produktu a optimálne uhradí z hodnoty

v postavení pracovnej sily, pracuje za mzdu, čo nie je cena faktora práce a ním vytvoreného kapitálu, ale iba cena človeka ako pracovnej sily, cena jeho života, činnosti, energie. Vecný produkt svojej práce zanecháva vo firme ako vlastníctvo zamestnávateľa. Za mzdu môže na spotrebnom trhu nakúpiť životné potreby na reprodukciu svojej pracovnej sily a svojej rodiny. Preto človek, zamestnanec vo funkcii pracovnej sily je tovar a nie tvorca kapitálu. Nemá právo na hodnotu pridanú spracovaním, na kapitál pre svoju reprodukciu, hoci taký kapitál vo firme vytvára ako faktor živej hmotnej práce. Zamestnávateľ mu spravídla iba ponúkne bonusy ku mzde, aby podporil jeho energetický výkon pri tvorbe pridanej hodnoty. Zamestnanec zostáva navždy tovarom. Navyiac, vo firme sa dostáva do postavenia poddaného človeka. Ako poddaný pracuje vo firme, ako na panstve svojho zamestnávateľa. Mimo firmy sa zdokonaľuje na lepší výkon poddaného v prospech svojho zamestnávateľa za cenu tovaru, aby tvoril väčšie hodnoty práce pre svojho zamestnávateľa.

Takto usporiadaný vzťah zamestnanca a zamestnávateľa v súčasnom kapitalistickom podnikateľskom spoločenstvepredstavuje generálny rozpor spoločenskej výroby. Výsledkom je monopolné prisvojovanie a distribúcia novovytvorenej hodnoty kapitálu do rúk zamestnávateľa, investora (investorov) firmy. Dnešná úroveň problému už presahuje rámec firmy a zachvátila rozmery sveta. Riešiť problémy vzťahu bohatstva a chudoby vo svete si napriek tomu vyžaduje začať riešiť problémy tohto vzťahu v bunke kapitalistického systému, v kapitalistickej firme. Preukázalo sa nám, že hlavným objektom problému sa stal rozporný vlastnícky vzťah k faktoru práce a k funkciám tvorby, zhodnotenia a rozdelenia kapitálu medzi zamestnávateľom a zamestnancom.

3. OBJEKTOM RIEŠENIA podľa uvedených poznatkov sa stali vlastnícke vzťahy a požiadavka, aby faktory tvorby kapitálu všetkých druhov a predovšetkým vlastníctvo faktora práce oboch subjektov vo fir-

me boli postavené na jednu kvalitu a úroveň vplyvu pri tvorbe, zhodnotení a rozdelení kapitálu ako výsledku spoločnej práce jej účastníkov. Na prvý pohľad je to jednoduché, svojou podstatou najvýznamnejšie, najpotrebnejšie, ale najťažšie opatrenie, ktoré má zmeniť režim súčasného feudálneho systému fungovania kapitalizmu na fungovanie demokratickeho kapitalizmu. Požiadavkou je, aby forma pracovnej zmluvy firmy obsahovala nevyhnutné, objektívne, pravdivé a demokratické postupy konania na postavenie zamestnanca firmy do funkcie faktora práce ako tvorca

a zhodnocovateľa kapitálu. Na také postavenie, aké má dnes zamestnávateľ. K tomu sa priradia ďalšie zmeny, napr. bude vhodné pretransformovať súčasné odborové organizácie na zamestnanecké rady na každom pracovisku. Uvedené závery vyplývajú z našej analýzy pôsobenia systému faktorov práce, vlastníctva funkcie tvorby a zhodnotenia kapitálov práce, s ohľadom na zvýšenie účinnosti ostatných vecných druhov kapitálu.

Analýza presvedčivo ukazuje, že ZAMESTNANEC je tovarom, ale v demokratickej spoločnosti nemá byť a nesmie byť tovarom. NIE JE VLASTNÍKOM výsledkov svojej práce, ale v 21. storočí musí byť ich vlastníkom. Zamestnanec musí stáť na rovnakej vlastníckej pozícii faktora práce a jeho funkcie pri tvorbe a zhodnocovaní kapitálu ako stojí zamestnávateľ. Tomu nezodpovedá súčasná prax, keď je funkcia faktora práce ako zdroja kapitálu nedemokraticky rozdelená. Je monopolne priradená v prospech zamestnávateľa, vylúčená pre zamestnanca. Lenže, aby sa mohol v produktívnom procese fungovania faktorov práce pri tvorbe a zhodnocovaní kapitálu vo firme vytvoriť optimálny vzťah tvorby a rozdelenia kapitálov medzi zamestnávateľom a zamestnancom, (s ohľadom aj na účinky zmiernenia disparity medzi boháčmi a chudobou sveta), je nevyhnutné ustanoviť vo firmenové postavenie subjektov práce. Faktor práce prvého i druhého subjektu musí vlastníť a vykonávať funkciu faktora práce, funkciu tvorby kapitálu. Oba subjekty práce musia plniť funkciu zhodnoteniam kapitálu práce. A podľa nákladov ich práce na tvorbu a zhodnotení kapitálu, budú mať účasť aj na rozdelení vytvoreného kapitálu. Táto úloha sa musí vyriešiť už v príprave zamestnaneckých vzťahov s firmou. Pri formulovaní obsahu pracovnej zmluvy. Tá zabezpečí mechanizmus tvorby a prvotného rozdelenia kapitálu firmy akohodnoty pridanej spracovaním v novom režime fungovania vzťahov oboch subjektov kapitálu. Forma a obsah dnešnej pracovnej zmluvy vytvára mechanizmus, ktorý zamestnávateľovi priraduje funkciu tvorby a zhodnocovania

kapitálu a zamestnancovi funkciu tovaru. Čakať a nádejať sa, že sa tento stav upraví a spravodlivo zmení vo verejnom prostredí distribúcie hodnoty kapitálu a bohatstva mimo firmu, je nádej márna. Neprichádza k tomu už viac storočí. Sme presvedčení, že zdravé politické sily našej občianskej spoločnosti sú schopné sformovať nové hodnotenie a postavenie práce zamestnanca a zamestnávateľa, ako dvoch rovnocenných faktorov práce, pre oboch s vlastníctvom funkcie tvorby, zhodnocovania a rozdeľovania kapitálu.

4. CIEĽOM

A VÝSLEDKOM RIEŠENIA problémov v objekte bude stav, kedy zamestnávateľ zostane vlastníkom svojho faktora práce, vlastníkom funkcie kapitálu, projektovým tvorcom a usmerňovateľom rozhodnutia vytvoreného kapitálu. Na základe jeho odmeny určenej v súlade s množstvom a kvalitou ním vykonanej práce, zaplatenej, lepšie povedané zálohovanej zo zdrojov firmy, bude čerpať aj svoj podiel dividendy na hospodárskom výsledku firmy. Zamestnanec sa stanerovnikom vlastníkom faktora práce, vlastníkom kapitálovej funkcie svojej práce, ktorej náplňou bude výkon hmotného tvorcu hodnoty, tvorba a zhodnocovanie všetkých druhov kapitálu vo firme. Na základe mzdy, ako nákladu jeho práce uhradenej zo zálohových zdrojov firmy v súlade s požiadavkami na množstvo a kvalitu vykonanej práce, po výpočte hospodárskeho výsledku bude z neho čerpať svoj podiel dividendy. Zamestnanec rovnako ako zamestnávateľ sa stane podnikateľom, prestane byť kategóriou tovaru, bude kategóriou kapitálu. Dostane svoj podiel na výslednom zisku, ktorý doteraz v plnej hodnote patrí zamestnávateľovi. Oba subjekty sa dostanú do rovnocennej pozície pri vlastníctve faktora práce, pri výkone funkcie tvorby kapitálu pri jeho zhodnocovaní a rozdeľovaní. Cieľ bude splnený, ak zamestnávateľ a zamestnanec sa stanú rovnakými demokratickými kapitálovými osobnosťami a spolupodnikateľmi vo firme.

Ich rozdielne postavenie zrkadlovito odrazí iba množstvo a kvalita ich individuálnej práce vykonanej pre tvorbu kapitálu. Ročná výška sumy nákladov mzdy (pre zamestnancov) a suma odmeny (pre zamestnávateľa) ukáže :

1. na výšku sumy potrebnej ako zálohy na úhradu peňažnej odmeny pre zamestnávateľa a úhradu zálohy na mzdu pre zamestnanca z dosiahnutého výnosu firmy,

2. na postup, ako prebieha transformácia peňažných záloh na odmenu a mzduna sumu akcií, ako vzniká nárok na čerpanie dividendy,

3. na podiel dividendy z hospodárskeho výsledku pre každý kapitálový subjekt práce.

Podmienky na dosiahnutie týchto cieľov musia zabezpečiť štátne orgány pracovnou zmluvou. Terajší rámec pracovnej zmluvy medzi zamestnávateľom a zamestnancom neobsahuje nič, čo by súviselo s vlastníctvom faktora práce a kapitálovej funkcie práce zamestnanca. Doterajšie zákonodarstvo nepodporuje zamestnancov na výkon funkcie kapitálu. Vedome či nevedome obmedzuje ich občianske právo na slobodné kapitálové podnikanie s faktorom vlastnej práce a vlastnou funkciou kapitálu. Problém tvorby a rozdeľovania kapitálu, chudoby

a bohatstva, demokracie, slobody a neslobody človeka zamestnanca začína a končí v súčasných podmienkach fungovania kapitalistickej firmy. Z tohto nedemokratického vzťahu už v prvotnom, základnom a normatívnom vzťahu produkcie a distribúcie tovaru ako výsledku pôsobenia všetkých faktorov a druhov kapitálov sústredných vo firme sa vývinom sformovala jeho nedemokratická nadstavba, tyrania ekonómie ako neželaný dôsledok vyňatia práce zamestnanca z demokratického procesu reprodukcie výrobných faktorov kapitálu. Výsledkom toho je, že sa od základov oslabil až rozvrátil demokratický poriadok firmy, mravné správanie jednotlivcov, pevnosť rodiny, štátu a spoločnosti ľudí sveta.

5. ZÁKLAD PRE ZMENU

tohto stavu vytvoria nové ekonomické, právne a politické metódy a nástroje, ktoré zmenia súčasný stav podnikania. Úlohou štátnych, vládných, justičných a samosprávnych orgánov vo veci rozdelenia bohatstva firmy a sveta, je riešiť problémy, zmeniť platné ustanovenia obsiahnuté v súčasných pracovných zmluvách kapitalistickej firmy, medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Bude treba zaviesť nástroje podpory a kontroly fungovania úhrady nákladov práce v súlade s cieľmi riešenia vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom.

Budú tonové zákonné úpravy pracovnej zmluvy a hospodárskeho systému. Nastúpia nové metódy spolupráce a nástroje ich zabezpečenia. Vo firme nastane odmeňovanie podľa výsledkov práce pre všetky druhy pracovníkov. Pre štát udržanie jeho suverenity ako rovnocenného subjektu v spoločnosti štátov.

Úspešné riešenie problému v ekonomike štátu a v jej základnej produkčnej jednotke, vo firme, má okrem prekorenia nedemokratickej reprodukcie faktora práce a vlastníctva kapitálovej funkcie práce aj nádej na lepšie dodržiavanie ľudských práv.

6. PRE ÚSPECH UPLATŇOVANIA

demokratických metód a nástrojov budú sformulované pravidlá konania a spolupráce subjektov pre spolužitie v spoločnosti a pravidlá pre pôsobenie metód a nástrojov podnikania. Je potrebné sformulovať a uplatniť nové všeobecne platné pravidlá spolupráce ľudí a orgánov štátu. Odmietame boj o moc, nastupuje boj o spoluprácu ľudí. Jej obsah vyjadria nové práva a povinnosti kapitálových subjektov a človeka. Súčasné pravidlá podliehajú charakteru boja o moc a nie o spoluprácu. Je tu snaha zamestnávateľa o presadení rôznych výhod oproti zamestnancom zo svojej mocenskej pozície využitím pomoci štátu, beznachádzania objektívnej spolupráce so zamestnancami. Pravidlá spolupráce musia vyjadriť spôsob myslenia a konania pre každú spoločenskú činnosť, nielen pre činnosť vo firme, ale pre každodennú činnosť človeka, ktorú budú upravovať smerom k demokracii, k podpore ideálov zdravej a životaschopnej spoločnosti.

7. NOVÁ SPOLUPRÁCA

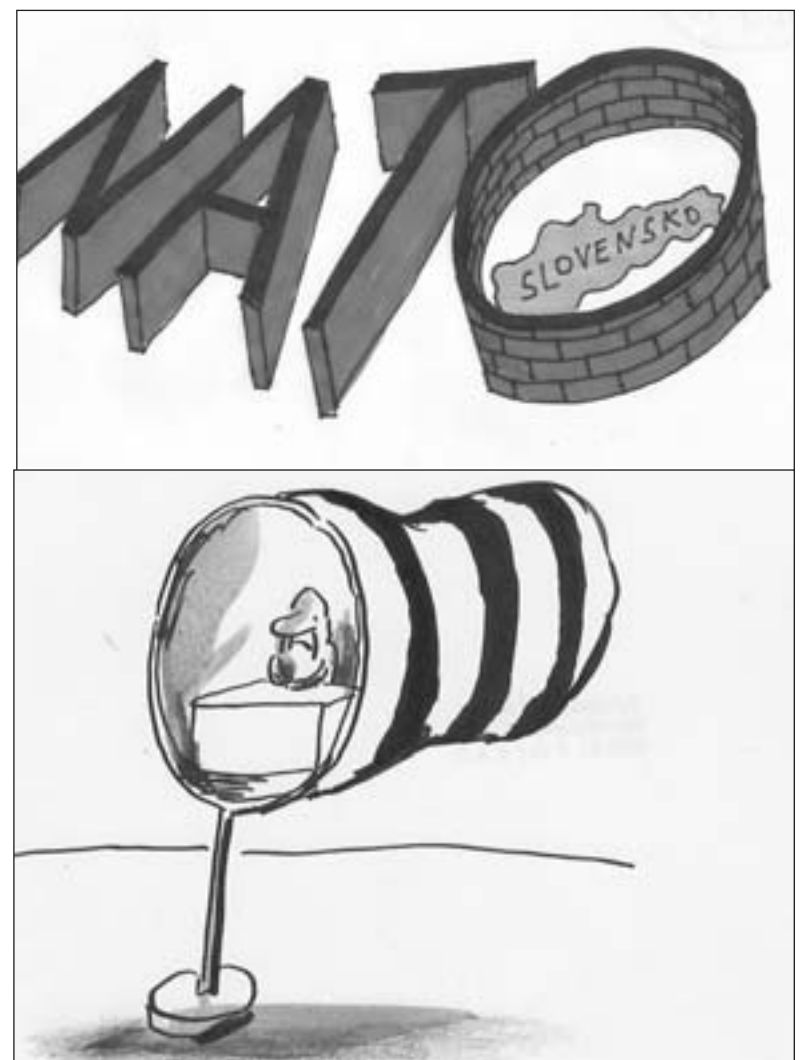
zamestnávateľa a zamestnanca vytvorí novú morálku vo firme a v štáte. Musí dôjsť ku konaniu ľudí, ktoré bude blízke a v jednote s formulovanými právmi a povinnosťami demokraticky zmýšľajúceho občana

štátu. Vo firmách sa dosiahne vyššia produktivita práce, vyššia kultúra a organizácia práce, rýchlejšia aplikácia technických zlepšení a vynálezov, spoločný záujem o vzdelávanie a jeho využitie, obmedzenie pracovných rizík, uplatnenie nových manažérskych systémov v zmysle misia, vízia, stratégia pre optimálnu výkonnosť firmy. Dnes vidíme opak, konkurencieschopnosť firiem je nestabilná, nezamestnanosť klesá za pomoci úniku najlepších mozgov do zahraničia, rastie nábor cudzích zamestnancov zo zahraničia, nároky na sociálne, zdravotné, vzdelávacie a iné oblasti zvyšujú dlhú službu štátu. Zamestnanosť a tvorbu kapitálu paradoxne udržuje hlavne výroba zbraní. Preto sa dajú očakávať dôsledky, že faktory práce a ich kapitálový produkt sa finálne navzájom zničia.

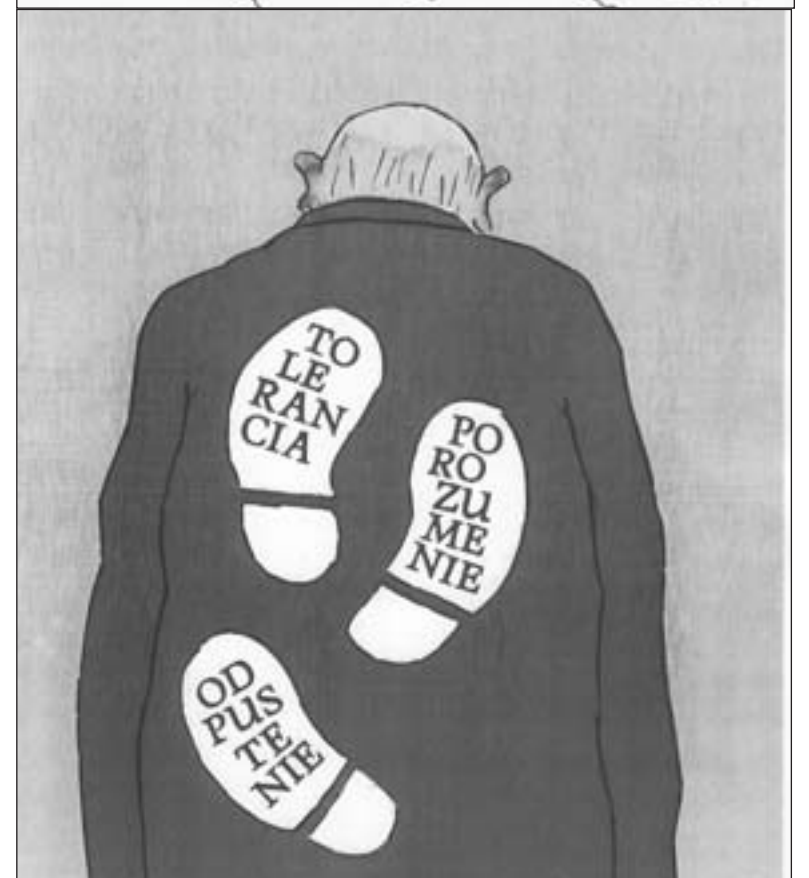
V súčasnej kapitalistickej firme o všetkých otázkach rozhoduje zamestnávateľ, ako vlastníka všetkých kapitálových zdrojov firmy a všetkých výsledkov tvorby bohatstva, kapitálu vo firme. Pri podpise pracovnej zmluvy zamestnávateľ si prisvojuje kapitálový zdroj a efekt práce zamestnanca. Zo zamestnanca sa stáva poddaný a za prácu platený subjekt podľa dispozícií zamestnávateľa. Pre zamestnávateľa sa reprodukuje sloboda a bohatstvo ako výsledok kapitalistického podnikania. Pre zamestnanca ostáva poddanstvo a práca na princípe feudálneho charakteru. Prakticky to znamená, že pre zamestnávateľa je firma miestom prisvojovania cudzej práce, cudzieho kapitálu, bohatstva a efektov práce iných ľudí. Pre zamestnancov je súčasná firma obručou chudoby, strachu a bezmocnosti. V týchto podmienkach nemožno očakávať dobrú morálku vo firme, v štáte ani v spoločnosti sveta.

Pri poznaní kritickej spoločenskej situácie sa objektívne formuje oprávnená požiadavka spoločenskej zmeny. Ustanovenie nového, demokratického kapitalistického režimu, namiesto režimu súčasného systému feudálneho kapitalizmu. Cieľom zmeny je sformovať a zabezpečiť demokratickú reprodukciu faktora práce kapitálovou funkciou pre každého zúčastneného človeka v pracovnej činnosti. Tak ako uznávame vlastníctvo faktora práce pre zamestnávateľa, jeho nehmotnú prácu, ktorá nesie funkciu tvorby a zhodnotenia jeho práce, demokraticky musíme rovnako priznať zamestnancovi nielen vlastníctvo jeho pracovnej sily (ktorá je platená mzdou), ale zákonom priznať aj kapitálovú funkciu jeho hmotnej práce, a tiež funkciu faktora tvorby a zhodnotenia všetkých kapitálov firmy.

Naša analýza vzťahov vo firme je určená na povzbudenie a pomoc pre zamestnancov, aby vo svojom štáte a pre svoju prácu dosiahli právo vykonávať a vlastníť jej prirodzenú funkciu, tvorbu, zhodnotenie a užitie kapitálu. Právo na prácu človeka ako pracovnej sily s funkciou tvorby a zhodnotenia kapitálu. S princípom rozdelenia výsledku práce podľa kvality a množstva vykonanej práce. Zamestnanec má na to možnosti a právo. Musí však byť politicky aktívny, vedený mravnými zásadami, so snahou vytvoriť jednotu zamestnancov zaoslobodenie sa z poddanstva feudálneho kapitálu. Musí pomôcť nastoliť demokratický kapitalizmus.

Zo skicára Andreja Mišanka

(Pokračovanie z 1. strany)

Stav mysle jednotlivých aktérov a nositeľov moci je stavom mentálnej mocenskosti, ktorá je charakteristická privlastňovaním si a chcením ovládať priestor v ktorom môžu uplatňovať svoju silu. Vôľa k moci sa stáva hnacím princípom k ovládaniu a nie k podpore. Kvantita konfrontácii v domácom či svetovom politické má stúpajúci trend. Štartuje sa trend vzniku a uplatňovania totalitných síl ako špecifickej formy vôle k moci. „Brať všetko“ je však hrou, ktorá prináša konfrontačné riziká.

Aktéri, ktorí aktivujú totalitné sily a vypúšťajú ich do kolobehu vzájomných konfrontácii ako charakteristiky vôle k moci disponujú aj jednou Istivou entitou. V záujme získavania si priaznivcov využívajú stratégiu „podvádzania dobrom“. Vytváranie pozitívnych predstáv pre ostatných. Ich ponukové portfólio právd obsahuje len plusy, ak bude prijaté prinesie to pozitívne výsledky pre pri-

Vôľa k moci

jimateľov. To zaznieva v odkaze mocensky orientovaných. Samozrejme negatíva sú vytlačené do prázdneho priestoru. Jednoducho pre majiteľov mocenskosti neexistujú. A kto ich registruje je nepriateľom, alebo menej chápaným, lebo nepochopil postmoderný civilizačný mód : že pravda je len jedna a to je tá, ktorú prezentujú tí najmocnejší.

Bývalý americký minister zahraničných vecí Henry Kissinger povedal, že moc je najväčšie afrodisiakum. S najväčšou pravdepodobnosťou, po zhodnoteniach prejavov tých mocných, je to tak. Mocenské individuum sa zakukľuje do obalu výnimočnosti, nedotknuteľnosti, narcistickej a neomylnéj roly Nietzscheho

nadčloveka. Len s jedným veľkým rozdielom. Nietzscheho nadčlovek znamenal schopnosť prekonávania istej slabosti. Znamenal odolnosť a vôľu prekonávať slabosť a prekážky. V charakteroch dnešných mocných „nad“ regreduje“. Nie je reprezentantom odolnosti ani bariérou voči tomu, aby sa tí, ktorí majú „svoje“ pravdy, ktoré sú iné, než tie „mocné“ a absolútne, nedostávali „invalidizačné“ diagnózy, ktoré ich odsúvajú na okraj verejného diania. Stáva sa chcením ovládať a túžbou, aby sa ostatní podriadili tomu majetníckemu „môjmu“. „Nad“ vyžadujúce si od ostatných otrockú morálku.

Aj o tom je obraz súčasného politična. Vôľa k moci sa úplne vďaľuje predstave Ericha From-

ma, že „dávať je najväčší prejav moci“. Obsahom sa približuje majetníckemu MAŤ. Zviazaný v tomto „škrečkovskom korzete“ zabúdajú, na fakt, že vôľa k moci je sytená aj existenciou BYŤ. Frommovské podanie vízie Nového človeka, ktorý by mal byť ochotný vzdať sa všetkých foriem vlastníctva, ktoré popisuje v knihe Mať alebo Byť, je skôr romantickým humanizmom alebo želaným idealizmom, ktorý v prevládajúcej mocenskej klíme pôsobí rozpačito. V tomto prípade nehovorím len o materiálnej forme vlastníctva.

BYŤ ako súčasť vôle k moci v politične znamená nie vlastnenie „znásilnenej a znásilňovanej vôle“ iných, ale akceptovanie, prijímanie a vypočutie si aj vôle ostatných.

V Rozprávkach a povestiach Pavla Dobšinského sa v reči rozprávkových drakov objavoval obsahový kontext : „cítiť tu človečinu“. V aplikovanej a realizovanej vôli k moci u tých dnešných „politických drakov“ je zaznamenaný pravý opak, „človečinu v nej nie je cítiť“, alebo ak sa nejaká tá esencia objaví, tak je produkovaná účelovo. Snaha o zavedenie akejsi „umelej človečiny“, z ktorej však najväčší úžitok má politický darca.

V rozprávkových súbojoch s drakmi prevahu získala spravodlivosť. V bytí prítomného politického „zápasu“ v tomto čase a priestore sa táto entita vytráca a stáva sa skôr metafyzickým resp. abstraktným pojmom bez pragmatického obsahového významu. Ocítá sa mimo skúsenostného sveta jedincov. Čo sa tak pozrieť na Franklovu „Vôľu k zmyslu“, a prehodnotiť zmysluplnosť využívania, prezentovaného „mocensťva“. Lebo zatiaľ má prevahu jeho zneužívanie.

IVAN BINDAS

Predstava, že Európa môže upadnúť do chaosu, nás varuje pred možnosťou vypuknutia vojnovnej udalosti, vojny nie nepodobnej tým, ktoré prebiehali po stáročia, a ktoré si iba v priebehu tridsať rokov (od roku 1914 do 1945) vyžiadali približne sedemdesiat miliónov mŕtvych.

Vojna na európskej pôde je v súčasnosti vysoko nepravdepodobná a veľmi málo pravdepodobná je aj v nasledujúcich desaťročiach, ale chaos je dnes čosi oveľa viac než len riziko: je to realita, ktorá aj bez krutej tváre vojny rozkladá našu civilizáciu.

Chaos, ktorý mám na mysli, je súčasná situácia Európy, ktorej historicko-náboženské vedomie je rozbité, a ktorá zároveň tlačena tendenčne totalitnými silami: na jednej strane byrokraciou, ktorá dobyla inštitúcie, a na druhej strane politickou korektnosťou, ktorá tieto inštitúcie má pod kontrolou, usmerňuje verejnú mienku a určuje hodnotiace kritériá a formy vyjadrovania.

Ide teda o politický chaos, pretože keď tí, ktorí sú inštitucionálne povolani, aby viedli, nedokážu vytýčiť správny smer, celá štruktúra melie naprázdno. Ide o kultúrny a duchovný chaos, pretože základné piliere európskej civilizácie sú postavené na náboženskej tradícii, ktorej oslabenie alebo ešte horšie zmiznutie umožňuje, aby bol kontinent unášaný rôznymi prúdmi. Ide aj o mentálny chaos, dezorientáciu vedomia a intelektu, individuálny zmätok prerastajúci do kolektívneho zmätku.

Jedným z prvkov, ktoré napomáhajú šíreniu tohto chaosu, je falošný spôsob, akým dnes Európania vnímajú seba a z toho vyplývajúce falošné chápanie druhých. Prvé je spôsobené prastarou chorobou, ktorá znovu ožila v druhej polovici dvadsiateho storočia, spočívajúcou v pohrdaní sebou samým, v averzii voči sebe samému, v priznávaní sa k vinám zneužívania moci proti iným národom (eklatantným príkladom tohto sebabičujúceho ducha je kolonizácia), a z toho vyplývajúce sebaobviňovanie a upätá snaha o podstúpenie trestu (sebabičováním alebo aj ochotou podstupovať trest od druhých). Druhé je podporené patológiou, ktorá sa dopĺňa s prvou, a prejavuje sa v preferovaní druhého, jeho kultúry a jeho existencie, pričom obidve tieto

Geopolitika chaosu: Prichádza súmrak európskej civilizácie?

chápania sú dnes determinované paradigmou politickej korektnosti.

Tieto dve formy súčasného európskeho vedomia majú svoje tematické ťažisko v migračnom tlaku z Afriky a Ázie, ktorý sa valí najmä na niektoré oblasti, ale ktorý v rôznej miere zasahuje celý kontinent, takže podľa tohto tematického ťažiska možno hodnotiť riziko kolapsu našej civilizácie.

V tomto zmysle je imigrácia ulahčovaná chaosom a zároveň je faktorom znásobujúcim tento chaos, ktorý sa preto javí ako produkt nemožnosti inštitúcií a úpadku kultúry a ako najdramatickejší prejav krízy európskej civilizácie.

Imigrácia nás stavia pred dilemu: prijímať alebo odmietat? Inými slovami, nasledovať jeden z princípov našej kultúry a nášho náboženstva, podľa ktorého druhého treba prijímať aj za cenu rizika, že dôjde k rozvráteniu nášho spoločenského poriadku, alebo zachovať svoju identitu tým, že budeme chrániť etnokultúrne zloženie, takže budeme odmietat prúd migrantov (s výnimkou vojnových utečencov)?

Táto dilema nedáva priestor pre tretie riešenie, pretože stojíme na prahu histórie: na jednej strane prehlbovanie chaosu a strata identity, na druhej strane obnovenie aspoň minimálnych podmienok potrebných pre udržanie poriadku a zachovanie identity.

Problém má svoj ontologický a etický profil, ktorý nám umožňuje orientovať sa, riešiť ho a rozhodnúť. Hyperbolickým jazykom môžeme povedať, že reálne prijímať migrantov znamená vyháňať Talianov, Európanov.

Prijímať v politickom a kultúrnom zmysle slova však fakticky znamená integrovať a asimilovať. Ale ak sú mi-

granti neintegrovateľní, pretože sa jednoducho nechcú integrovať (a už vôbec nie asimilovať), ale radšej chcú zostať cudzincami s perspektívou a tendenciou získania kultúrnej a náboženskej prevahy nad domorodcami, a ak je ich počet taký vysoký a stále ich pribúda, že už nie je možné ich zvládať, pričom s týmto počtom súvisí aj nárast kriminality, potom prijatie znamená eróziu a vyčerpanie Európanov, ich postupné vytlačenie práve z centra, likvidáciu ich historickej existencie. Zoči-voči realite dilema prestáva byť dilemou, pochybnosť mizne: po prekročení určitého limitu ďalšie prijímanie migrantov sa stáva neúnosné a sebapoškodzujúce.

Ak sa gigantický fenomén migrácie nezastaví včas, bude mať za následok postupné osídľovanie Európy obrovskými masami pochádzajúcimi z afroázijských oblastí, čo so sebou nesie riziko toho, čo Renaud Camus nazval „veľkou výmenou“, čiže etnickou, kultúrnou a náboženskou výmenou, ktorú Camus považuje za realizáciu princípu „univerzálnej zameniteľnosti života a matérie a tiež života s matériou“.

Copyright na túto koncepciu však náleží OSN a konkrétne materiálu pod názvom „Populačné smerovanie“ vypracovanému Odborom Spojených národov pre hospodárske a sociálne veci, ktorý už v roku 2001 považoval za reálnu a veľmi pozitívnu možnosť kompenzovať európsky demografický pokles migrantmi (substitučná migrácia); ide o projekt vypracovaný na najvyššej inštitucionálnej úrovni sprevádzaný podrobnými analýzami a predovšetkým súvisiaci so strategickým plánom pre demografickú a kultúrnu transformáciu európskych národov, ktorého najúčinnjším nástrojom je Global Compact.

Diskusiu o migrácii zameranej na nahradenie pôvodného obyvateľstva nedávno zasiahla - nepriamo, ale veľmi tvrdo - udalosť, ktorá brutálnym spôsobom ovplyvnila diskusiu o tejto téme. Ide o útok proti mešitám na Novom Zélande, ktorý austrálsky terorista odôvodňoval šialenými vyhláseniami a odvolávaním sa na teóriu „veľkého nahradenia“.

Odsúdiť útok rovnako ako sme odsúdili islamské útoky u nás, je nutná a zrejme vec, ale v tomto prípade odsúdenie musí byť dvojnásobne tvrdé, pretože pri tomto útoku šialený terorista nielenže zabil desiatky nevinných, ale poškodil aj všetkých, ktorí pokojne a racionálne poukazujú na skutočné riziká nahradzovania európskych národov, ich kultúry, identity, a ktorí v každom prípade sú výlučne obeťami každého násilia.

Argumenty v prospech prijímania migrantov šírené médiami sú dobre známe. Príklad: vlni v januári milánsky arcibiskup vyhlásil, že treba prijímať migrantov, pretože (citované tlačovými agentúrami) je to „výzva pre Cirkev aj spoločnosť“. Ide o jav, ktorý „svojou povahou poznamenáva naše vzťahy a vzťah medzi kultúrami a národmi, pričom prináša nové zmeny, ktoré už nie je možné ignorovať“.

Z tohto pohľadu je záver jasný: tieto toky treba privítať, naučiť sa s nimi žiť, „obnoviť sa a vytvárať nové subjekty prostredníctvom stretnutí s novými skúsenosťami a novými víziami sveta“. Cirkev pápeža Františka, resp. tá časť Cirkvi, ktorá sleduje teologicko-politickú líniu súčasného pápeža, podporuje a propaguje vzájomné miešanie etnických skupín a kultúr.

Taliani (a Európania) však odmietajú prísť ahovalectvo racionálnymi argumentmi, nie z „nenávisti“, ako tvrdia

niektorí exponenti politicky korektných médií, ale skôr s bolesťou. S nenávisťou sú však očierňovaní tí, ktorých znepokojuje nemoc, ktorou sa nakazila európska spoločnosť, ktorí vyjadrujú svoju bolesť nad stratou zmyslu, nad vytrácaním sa európskej tradície, náboženstva a kultúry, nad ohrozenou identitou, nad identitou, ktorú nemožno pochopiť ekonomickými, iba duchovnými kategóriami.

Je to bolesť, ktorú nemožno len pasívne prijímať, ale ktorá vyžaduje racionálnu odpoveď zameranú na spoločné dobro. A to je presne to, čomu chce politická korektnosť zabrániť, a preto preventívne útočí obviňujúc nás z nenávisti, uzavretosti, tradicionalizmu, xenofóbie. Na tému migrácie sa kopia lži, pokrytecké vyhlásenia, očierňovanie, akási čierna legenda zosnovaná horlivými koryfejmi politickej korektnosti.

Toto je idea, na ktorú treba kriticky poukazovať, aby sme po x-tý raz znovu nepadli do pasce ľavice, aby sme sa znovu nedali zastrážiť ideológiou, ktorá už nemá nič pozitívne čo povedať, ale ktorá paradoxne naďalej diktuje zákony verejnej mienky.

V skutočnosti, keď sa politická korektnosť spojí s morálnou skorumpovanosťou, dôjde k skratu pravdy a tým zároveň k očierňovaniu protivníka. Stačí sa pozrieť, čo sa deje dnes s už bývalým ministrom vnútra Matteo Salvinim, ktorý je obviňovaný zo šírenia nenávisti a je terčom čoraz väčších útokov, ktoré sa zvyšujú priamo úmerne s rastom talianskeho povedomia o identite: kto odsudzuje zlá nekontrolovaného prísťahovalectva a rastúceho pocitu neistoty, je obviňovaný, že on tieto zlá vytvára či zväčšuje.

RENATO CRISTIN
www.christianitas.sk

Pätnásť rokov s Jurinovou jeseňou na Kysuciach

I tento rok sa niesol v znamení mnohých hodnotných prednášok a vernisáží. Slávnostná vernisáž výstavy výtvarných diel Jaroslava Uhela i beseda s autorom odštartovala Jurinovu jeseň už 9. októbra, pričom vrcholom festivalu duchovnej tvorby bolo trojdnie od 16. do 18. októbra. Zaujímavosťou o hodnotnú duchovnú tvorbu si mohli v stredu 16. 10. vypočuť prednášku o živote svätcov a uctenia si ich relikvií v kostoloch na Slovensku, ktorá sa konala v CSS Park Čadca a následne sa v Kysuckej knižnici v Čadci prednášalo o umení Vincenta Hložníka (beseda s režisérkou Oľgou Pohankovou). Vo štvrtok 17. 10. prednášal o živote a tvorbe Jána Harantu vysokoškolský pedagóg a literárny kritik Ján Gallik z Ústavu stredo-európskych jazykov a kultúr FSS UKF v Nitre. V popoludňajších hodinách sa ešte pred slávnostným galavečerom konal rozborový hodnotiaci seminár odbornej poroty (predseda poroty Teodor Križka, členovia poroty Katarína Džunková a Ján Gallik) s finalistami literárnej súťaže v písaní poézie a prózy Jurinova jeseň. V tomto jubilejnom ročníku celkovo hodnotila odborná porota 242 súťažných prác od 85 súťažiacich. Na slávnostnom galavečere, ktorého súčasťou je odovzdanie cien oceneným finalistom literárnej súťaže (duchovné dialógy pod lampou), sa okrem veľmi zaujímavého sprievodného programu, venovaného Pavlovi Hrtusovi Jurinovi, uviedla do života exkluzívne spracovaná plnofarebná Zlatá kysucká kniha Pavla Hrtusa Jurinu – Exulant, ktorý neodšiel, vydaná v tomto roku vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov. Jej autorom je Pavol Holeštiak, ktorý cez ňu ponúka čitateľovi hneď tri rozmery. Kniha totiž odborne mapuje život a dielo exilového slovenského spisovateľa Pavla Hrtusa Jurinu, jediného vyhraného prozaika zo zoskupenia slovenskej katolíckej moderny.

Pridaný bonus pozostáva z výberu jeho najlepších jedenástich diel a nádherných maliieb legendárneho kysuckého výtvarníka Ondreja Zimku.

Záverečný deň Jurinovej jesene patril v piatok 18. 10. spomienkovému putovaniu do rodiska kysuckých literárnych veľikánov, a to do Turzovky, kde je pochovaný Ján Haranta a do obce Klokočov, kde účastníkov Jurinovej jesene srdečne privítali predstavitelia obce a krásnou hrou na heligónkach a husliach i žiaci z miestnej základnej školy. Nádhernú bodku z a úžasným podujatím dala svätá omša v Chráme Panny Márie Matky Cirkvi na pútnickom mieste Živčáková (farnosť Korňa).

Srdečná vďaka patrí všetkým, ktorí morálne i finančne podporujú tento festival duchovnej tvorby – Žilinskému samosprávnemu kraju, všetkým súčasným i bývalým pracovníckam a pracovníkom Kysuckej knižnice v Čadci (lebo sú telom i dušou tejto vzácnej aktivity), najmä pani riaditeľke Janke Bírovej a jej kolegyni Helene Pagáčovej, ktoré sa veľmi zodpovedne zhostili úlohy pokračovať v organizácii súťaže i celého podujatia, Obci Klokočov, Fondu na podporu umenia, všetkým mediálnym partnerom, najmä dvojtyždenníku Kultúra a jej šéfredaktorovi Teodorovi Križkovi či recitátorom ocenených literárnych diel (Hilda Michalíková a Jozef Šimonovič).

Samozrejme, nesmieme zabudnúť ani na tých, ktorí stáli pri zrode literárnej súťaže Jurinova jeseň. Vďaka patrí Janke Mudríkovej, Pavlovi Holeštiakovi a Petrovi Kubicovi.

Pevne verím, že i budúce ročníky Jurinovej jesene budú natoľko úspešné ako doterajších pätnásť. Udržať totiž umelecký výraz a kvalitu slovenskej duchovno-kresťanskej tvorby je nesmierne dôležitou, priam zásadnou výzvou pre všetky generácie nášho národa.

JÁN GALLIK

Na snímke vľavo predseda poroty Teodor Križka odovzdáva diplom víťazovi 15. ročníka Jurinovej jesene v kategórii próza Jozefovi Páleníkovi zo Svinnej. Na snímke dole sa k účastníkom slávnostného vyhlásenia výsledkov súťaže a uvedenia Zlatej knihy Kysúc Pavla Hrtusa Jurinu z pera Pavla Holeštiaka prihovára riaditeľka Kysuckej knižnice v Čadci Janka Bírová

Duchovný festival literárnej tvorby, ktorý nesie meno slávneho rodáka z obce Klokočov Pavla Hrtusa Jurinu, sa už tento rok môže hlásiť na príslušných úradoch, aby si vyzdvihol svoj občiansky preukaz. I bez neho však bol a stále je veľmi vzácnym artiklom na poli slovenskej kultúry, pretože literárnych súťaží v písaní duchovnej poézie a prózy je u nás ako šafranu. Samotné jubileum sa dokonca viaže k roku, v ktorom si pripomíname okrúhle výročia narodenia dvoch vynikajúcich kysuckých spisovateľov, patriacich do skupiny autorov slovenskej katolíckej moderny, Pavla Hrtusa Jurinu (1. októbra uplynulo 100 rokov od jeho narodenia) a Jána Harantu (3. decembra uplynú 110 rokov od jeho narodenia).

Za ten čas, čo Jurinova jeseň vstúpila do priestoru literárnych súťaží organizovaných na Slovensku, stihla vychovať silnú generáciu autorov a autoriek, ktorých umelecká spisba stojí v prvom rade na pilieroch kresťanskej spirituality a tradície, čerpajúc z jej hodnotového rámca s dostatočnou dávkou vlastnej originality a invenčnosti. Pokojne ich možno nazvať nástupcami niekdajšieho zoskupenia slovenskej katolíckej moderny, veď osobnosti ako Katarína Džunková, Gabriela Grznárová, Pavol Ondřík, sr. Anežka Alžbeta Žatková, Jozef Tomášik, Karolína Kováčová, Jozef Páleník, Jozef Kottra st., Peter Šípoš, Zuzana Martišková (a jej mnohí literárni odchovcanci) sú alebo sa (nielen) v slovenskom literárnom priestore stávajú – vyjadrené slovníkom súčasného marketingu – značkou hodnotnej a kvalitnej duchovnej tvorby.

Ani po sedemdesiatich piatich rokoch nie sú definitívne objasnené udalosti, ktoré predchádzali smrti popradského farára a jednej z najvýraznejších ľudáckych politických osobností východného Slovenska Msgr. Štefana Mnoheľa. Tieto okolnosti však vyvolávali a dodnes vyvolávajú viaceré dohady a špekulácie, z ktorých však ani jedna nebola definitívne dokázaná. Jedno avšak ostáva isté. Jeho prepadnutie a priamy násilný fyzický útok na jeho osobu bol jednou z početných sprievodných dramatických a tragických udalostí „povstaleckých“ mesiacov roku 1944. Či išlo o politicko-ideologicky motivovaný útok, alebo o jednoduché primitívne rabiátstvo s cieľom hmotného zisku, nie je dodnes potvrdené.

Skôr, ako si zrekapitulujeme stručné fakty posledných dní Š. Mnoheľa, vráťme sa k hlavným míľnikom jeho životnej púte, ktorá bola plná odriekania, tvorivej práce a sebaobetovania, vyplývajúcej z hlbokého pochopenia zmyslu kňazskej služby. Rodiskom Štefana Mnoheľa sa stala oravská obec Novot' v námestovskom okrese, kde uzrel svetlo sveta dňa 30. júla 1876, ako jedno z troch detí roľníckych rodičov Štefana a Anny (rodenej Žatkuliakovej). Pri zápise do matriky mu bol omylom zapísaný rok narodenia 1874, no po prisahe piatich svedkov bol dodatočne opravený na 1876. Do roku 1890 navštevoval ľudovú školu v Námestove, pretože v jeho rodnej obci bola v tom čase iba jednotriedka. V štúdiách pokračoval na gymnáziách v Trstenej a v Ružomberku. V roku 1898 nastúpil do seminára v Spišskej Kapitule, kde sa začína aj jeho publicistická a spolková činnosť. Spolupracuje pri redakcii časopisov Zora, Múzeum a Posol a ešte v seminári zakladá spolok s názvom Za pozdvihnutie slovenského národa. V tomto čase sa stretáva so svojim celoživotným priateľom a neskorším biskupom Jánom Vojtaššákom. Aktívne prispieva do Katolíckych novín, kde prispieva pod pseudonymom Trúchlo-horský svojimi kritikami, recenziami i poviedkami. Jeho aktivity za zachovanie Katolíckych novín skončili prehrou slovenských nacionalistov a víťazstvom postupujúcej maďarizácie a menovitým zákazom Mnoheľovho publikovania v tomto periodiku. V Spišskej Kapitule prijal z rúk biskupa Pavla Szmrecsányiho dňa 22. augusta 1902 kňazskú vysviacku a nasledujúci deň slávil svoju primičnú svätú omšu, počas ktorej mu bol manuduktorom (asistent pri primiciách novokňaza) spišský kanonik František Zvada. Prvou Mnoheľovou „kapláňkou“ bola od konca augusta 1902 obec Frydman (dnes v Poľsku), no zároveň bol kaplánom v Zubrohľave. V tom čase sa okrem pastoračnej činnosti venuje organizovaniu a vedeniu regionálneho ochotníckeho divadelníctva. V nasledujúcich rokoch začína jeho dlhoročná púť po severoslovenských farnostiach. V roku 1905 je preložený do Šváboviec, nasledujúci rok je už kaplánom v Kluknave a v roku 1907 je už vymenovaný za administrátora farnosti v Lendaku. Ani tam však jeho kňazská anabáza, podmienená jeho národným presvedčením a z neho vyplývajúcich podozrení a „skúšok“ náboženskej i svetskej vrchnosti, nekončí a po pol roka je z Lendaku preložený do oravského Podwilku a v nasledujúci rok 1908 je už hybským kaplánom.

Od 16. októbra 1909 sa stal kaplánom v Zakamenom a správcom farnosti v Oravskej Lesnej (zaslúžil sa o výstavbu miestneho kostola a školy), kde pôsobil až do roku 1917, keď ho v máji 1917 pozbavili tohto úradu a ešte v ten istý rok ho povolal Andrej Hlinka, ako osvedčeného národného pracov-

níka, za riaditeľa novej knihtlačiarne LEV. Jej hlavným cieľom bolo šíriť politickú, hospodársku a osvetovú spisbu slovenským slovom medzi slovenský ľud. Zároveň sa Š. Mnoheľ aktivizoval od novembra 1918 aj ako redaktor Slovenského denníka, v tom čase ešte oficiálneho orgánu Slovenskej národnej rady. Po otvorení prechode týchto novín na pozície apológie oficiálnej ideologickej doktríny čechoslovakizmu a proticirkevnej kampane z redakcie

česko-slovenskom štáte mala zabezpečiť Kňazská rada, na čele s Andrejom Hlinkom. Prvé zasadnutie jej dvanásťčlenného výboru, ktorého členom vo funkcii zapisovateľa sa stal práve Š. Mnoheľ, sa uskutočnilo 28. novembra 1918.

Dobrodružnou a riskantnou bola Mnoheľova cesta (na falošný pas pod menom Dlugoszewski) v auguste 1919 do Paríža na Mierovú konferenciu, kam sprevádzal A. Hlinku, ktorý

popradskej farnosti, ktorá sa stáva jeho dlhoročným a zároveň posledným kňazským i politickým pôsobiskom. Politicky sa naplno angažuje v Slovenskej ľudovej strane (od roku 1925 – Hlinkova slovenská ľudová strana – HSES) a stáva sa predsedom jej popradskej organizácie, aktivizuje sa v komunálnej a regionálnej politike i v spolkovom živote Popradu a jeho okolia. V roku 1923 sa stáva členom župného výboru a členom popradského

loženia miestnej organizácie katolíckych skautov a miestnej jednoty Československého Orla, ktorý sa v prvej polovici tridsiatych rokov osamostatnil od čechoslovakistického ústredia v Brne a premenoval sa na Slovenského Orla.

Po rozpustení popradského mestského zastupiteľstva Krajiniským úradom v Bratislave bol za vládneho komisára Popradu dňa 7. júna 1939 menovaný Š. Mnoheľ, ktorý určil za svojho zástupcu bývalého popradského starostu, evanjelického kňaza Imricha Vargu. Mnoheľ sa zároveň stal členom novej školskej rady, ktorá bola vymenovaná už 29. augusta 1939.

Najveľkolepejším realizovaným plánom Š. Mnoheľa bola stavba nového popradského rímskokatolíckeho kostola, ktorú si vyžiadala nedostatočná kapacita i stav starého kostola a tak už v roku 1938 sa museli slúžiť niektoré sv. omše v priestoroch školskej telocvične. Z ôsmich návrhov bol vybraný projekt architekta Gabriela Schreibera z Bratislavy a realizáciou bol poverený miestny popradský staviteľ Štefan Horváth. Napriek viacerým finančným a materiálnym komplikáciám, spojenými s vojnovými udalosťami, bol nový popradský rímskokatolícky kostol, hoci ešte úplne nedokončený, vysvätený spišským biskupom J. Vojtaššákom dňa 8. septembra 1942, za účasti viac ako 3 000 veriacich z mesta a okolia. S menom farára Mnoheľa je spojené i založenie prvej popradskej strednej školy – Štátnej slovenskej obchodnej akadémie v Poprade, na ktorej sa prvé maturitné skúšky uskutočnili už v roku 1942.

Podľa záznamov popradskej katolíckej matriky pokrstil Štefan Mnoheľ v rokoch 1941 – 1943 osemnásť Židov a jedného moslima a počas jeho aktívneho pôsobenia v miestnej a regionálnej politike bolo v popradskom okrese udelených pre Židov viac ako 50 hospodárskych rezortných výnimiek.

Za mimoriadnu obetavosť a vzorné plnenie pastoračných kňazských povinností mu pápež Pius XII. udelil titul pápežského osobného komorníka s titulom Msgr. a 12. júna 1944 sa Š. Mnoheľ ujíma funkcie popradského mešťanostu.

V začínajúcom „povstaleckom“ chaose posledných augustových dní roku 1944 vtrhli na popradskú faru neznámi muži, ktorí fyzicky napadli vtedy už šesťdesiatosemročného starca Š. Mnoheľa a zbili ho do bezvedomia. Za pomoci rehoľných sestier z Popradu a Kvetnice bol prevezený do popradskej štátnej nemocnice, kde bol hospitalizovaný nasledujúce týždne, kým nebol na vlastnú žiadosť prevezený späť na popradskú faru. Na následky zranení, ktoré utrpel počas útoku, popradský farár Š. Mnoheľ odovzdal dňa 25. októbra 1944 svoju dušu Stvoriteľovi. Pochovaný bol 28. októbra 1944 na popradskom cintoríne, ktorý bol v roku 1966 likvidovaný a Mnoheľove pozostatky boli prevezené na nový cintorín v Poprade – Veľkej.

Denník Slovák sa s kňazom, obeťtým národným pracovníkom a neúnavným bojovníkom za práva Slovákov a ich duchovné i hmotné povznesenie Š. Mnoheľom rozlúčil slovami: „Práca Štefana Mnoheľa v redakcii i ako kňaza bola tichá, ale tým hlbšia a rozľadenejšia. Človek by ani nebol myslel, že v tak slabom tele prebýva tak veľký duch, toľko lásky k národu, toľko pochopenia pre denné potreby širokých vrstiev a toľká túžba, aby Slovensko i v nových pomeroch zachovalo svoj národný a kresťanský ráz. A aký bol život Štefana Mnoheľa, taká bola i jeho smrť. Skromná a tichá. Zavreli sa oči, ktoré milovali všetko, čo bolo statočné, čo bolo katolícke a čo bolo slovenské.“

VOJTECH KÁRPÁTY

Nezabúdajme na našich martýrov!

odišiel a stal sa jednou z kľúčových postáv nového periodika Slovenskej ľudovej strany – časopisu Slovák, ktorý začal vychádzať v polovici januára 1919 v Ružomberku.

Štefan Mnoheľ prirodzene patril medzi účastníkov zhromaždenia v Turčianskom Sv. Martine, ktoré 30. októbra 1918 prijalo Deklaráciu slovenského národa, ktorou sa Slovensko, prostredníctvom svojich politických reprezentantov, prihlásilo do spoločného štátu Čechov a Slovákov. V zozname účastníkov tohto zhromaždenia nájdeme jeho meno na osemdesiatom prvom mieste. Aktívnu pomoc pri stabilizácii cirkevných pomerov v novom

prišiel jej účastníkom objasniť existenciu samostatného slovenského národa a v tejto súvislosti predostrieť dokument za mier v strednej Európe – Memorandum Slovákov Mierovej konferencii, ktorý vytlačili vo francúzštine. Mala upozorniť na nere realizovanie sľúbenej slovenskej autonómie v Česko – Slovensku. Ich cesta však bola oneskorená a nič už na danom status quo nemohla zmeniť a spôsobila viaceré ďalšie komplikácie – Hlinkovo zatkutie a väznenie a Mnoheľov takmer ročný azyl v Poľsku.

Na Slovensko sa mohol Š. Mnoheľ vrátiť až koncom júna 1920 a už 8. júla 1920 je vymenovaný za správcu

obecného zastupiteľstva. Bol členom a funkcionárom Matice slovenskej a dlhoročným predsedom jej popradského miestneho odboru (1927 – 1944). V roku 1926 bol vyslaný mestom Poprad na matičné slávnosti do Turčianskeho Sv. Martina, odmietol však preplatenie finančných nákladov spojených s cestou s odôvodnením, že ako „starý“ maticiar by sa podujatia zúčastnil aj bez mestského poverenia. V auguste 1931 začal farár Mnoheľ s výstavbou novej popradskej ľudovej školy, ktorú sa mu podarilo úspešne ukončiť. V medzivojnovom období bol predsedom popradského Katolíckeho kruhu (1921 – 1944) a iniciátorom za-

Americko-slovenský týždenník Jednota z 17. novembra 1954 priniesol na prvej strane správu, v ktorej sa písalo: „Neďaleko severozápadného kúta národného cintorína v Arlingtone VA (Arlington National Cemetery) americká vláda postavila hrdinom z Iwo Jima dôstojný pomník, ktorý zobrazuje šiestich vojakov, ako vztyčovali zástavu na Suribachi. Tento pomník vzdáva poctu i americkému Slovákovi, ktorého celá rodina sa zúčastnila na slávnosti odhalenia pomníka dňa 10. novembra 1954. Pomník odhalili prezident Dwight D. Eisenhower a viceprezident Richard M. Nixon. Prítomní boli aj reprezentanti slovensko-amerických spolkov.“

Článok ďalej informuje: „Iwo Jima je malý ostrov v Pacifiku, ktorý sa stal pamätným z bojov v roku 1945, keď tam padlo 4 590 amerických a okolo 20 000 japonských vojakov. Z tohto obdobia sa stala v celej Amerike známa fotografia šiestich vojakov, ktorí vztyčili americkú zástavu na vrchu Suribachi... Medzi nimi bol aj americký Slovák, seržant námorníctva Michal Štrang z Franklin Borough, PA., ktorý prišiel do Spojených štátov so svojou rodinou zo Starej Lubovne na Spiši ako trojročný chlapec.“

Hrdina Michal Štrang (po americky: Michael Strang) sa narodil 10. novembra 1919 – teda presne pred sto rokmi – v obci Jarabina, ktorá sa nachádza severne od mesta Stará Lubovňa na slovensko-poľskej hranici. Jeho otec Vasil Štrang odišiel zapracovať do Ameriky hneď po vojne v roku 1919. Usadilsa v štáte Pensylvánia, v osade Franklin Borough, neďaleko mesta Johnstown, kde žila početná skupina vystaňovalcov hlavne z východného Slovenska. Ako väčšina jeho krajanov aj on pracoval ako baník v uhoľných baniach, ktoré patrili priemyselnému veľkopodniku Bethlehem Steel Corporation, čo bola v tom čase druhá najväčšia kovopriemyselná a lodiarska spoločnosť na americkom kontinente. V Amerike si zmenil meno a z Vasila Štranga sa stal Charles Strang. Po troch rokoch, v roku 1922, keď už bol našporil dosť peňazí na „šifkartu“, prišla za ním aj jeho manželka Marta, rod. Grófiková s trojročným synom Miškom.

Mladý Michal vyrastal v americko-slovenskom prostredí. V tom čase osada Franklin Borough mala ráz malého, ale

rušného mestečka. Mala vyše 2500 obyvateľov, z ktorých prevažnú väčšinu tvorili priami zamestnanci Bethlehem Steel Corporation. (Po roku 1945 veľkopodnik upadal a dnes možno povedať, že prakticky zanikol. S úpadkom zamestnávateľa prišiel aj prudký pokles obyvateľstva a v roku 2015 obec mala iba okolo 320 obyvateľov). Tam dorastajúci chlapec navštevoval základnú a

verejnú prakticky neznámy ostrovček v Pacifiku, asi 1000 kilometrov južne od Tokia, hlavného mesta Japonska. Jeho rozloha je približne 20 štvorcových kilometrov a v roku 1943 tam žilo 1020 pôvodných obyvateľov v šiestich malých osadách. Ostrovček mal však veľmi dôležitý význam – viac politický než strategický: bol autentickým japonským územím, teda nie dobitou a okupovanou

Strang, sa vylodil na južnom brehu ostrova, neďaleko 170-metrovej vyvýšeniny – Mount Suribachi – ktorú po ťažkom boji zaujali 23. februára. Vztyčili tam americkú zástavu. Aby bolo zástavu lepšie vidieť, nielen z blízkosti ostrova, ale aj z mora pre americké loďstvo, veliaci dôstojník poveril seržanta Stranga, aby ju nahradil väčším a viditeľnejším symbolom amerického úspechu. Michael

spolu s ostatnými padlými v bojoch na úpätí vršku Mount Suribachi, pochovali s obradmi Katolíckej cirkvi na ostrove Iwo Jima 4. marca 1945. Dňa 13. januára 1949 boli jeho telesné pozostatky prenesené do Národného cintorína v Arlingtone.

Michael Strang je nositeľom viacerých vyznamenaní a záslužných pôct, vrátane Purple Heart Medal, Bronze Star Medal, Marine Corps Good Conduct Medal, American Campaign Medal a ďalších.

Dnes tri krajiny si v určitom zmysle „privlastňujú“ hrdinu Michala Stranga: Američania, pretože väčšinu života strávil v Spojených štátoch, bojoval a padol v službách Spojených štátov; Ukrajinci, ktorí ho pokladajú za syna lemko-rusínskeho vystaňovalca, ktorý sa síce narodil na Slovensku, ale národnosťou bol Rusín; a napokon Slováci, pretože jeho rodiskom bola obec Jarabina, ktorá od vekov leží na území Slovenska. Odrazom tohto trojstranného čítania sú aj pocty, ktorých sa mu v týchto troch krajinách dostáva. V Amerike jeho pamiatka je zvečnená v monumentálnom súsoší, v Užhorode má skromnú, ale dôstojnú sochu a Slováci sa zatiaľ zmožili iba na to, aby vydali poštovú známku s jeho portrétom.

S otázkou, či Michael Strang vôbec bol americkým občanom, sa dôsledne zaoberal člen bezpečnostnej stráže na americkom veľvyslanectve v Bratislave, Matt Blais, počas svojho služobného pobytu na Slovensku. Došiel k záveru, že legálne ním vlastne ani nebol. Do Ameriky prišiel ako trojročný chlapec a nijakým dokumentom o občianstve, alebo naturalizácii sa nemohol preukázať. Aj jeho otec Vasil/Charles sa naturalizoval iba v roku 1935. A tak strážnik Matt Blais požiadala patričné úradné miesta (The U. S. Citizenship and Immigration Services), aby Michalovi Strangovi dodatočne vystavili svedectvo o americkom štátnom občianstve. Úrady vyhovelí tejto žiadosti a dňa 29. júla 2008 seržant Blais odovzdal sestre Michala Stranga, Mary Pero, úradné svedectvo o americkom občianstve jej brata. Možno teda teoretizovať, že do onoho 29. júla bol Michael Strang – de jure i keď nie de facto – štátnym občanom Slovenskej republiky.

FRANTIŠEK VNUK

Krátka spomienka k storočnici seržanta US Marine Corps Michala Stranka

strednú školu (Franklin Borough High School).

Po skončení stredoškolského štúdia – v roku 1937 – mal viaceré zamestnania, ktoré však nevyhovovali jeho povahe. Napokon v októbri 1939 sarozhodol pre vojenskú kariéru v službách americkej armády, presnejšie: armádnej pechoty (United States Marine Corps). Tam našiel svoje povolanie.

V decembri 1941 japonské letectvo bombardovalo Pearl Harbour a Spojené štáty boli vtiahnuté do II. svetovej vojny. Posádka Michala Stranga (1. námorná divízia) sa v tom čase nachádzala v New River, v štáte North Caroline. V januári 1942 Michal Strang, už v hodnosti seržanta, bol so svojím oddielom premiestnený do San Diego, v štáte Kalifornia a odtiaľ v máji 1942 na ostrov Uvea v Tichom oceáne. Zúčastnil sa bojových akcií na viacerých pacifických ostrovoch vrátane dlhých a ťažkých bojov – od 1. novembra 1943 do 12. januára 1944 – o ostrov Bougainville, východne od Novej Guiney.

Krátko nato bol jeho pluk premiestnený na Hawaj, kde pobudol niekoľko mesiacov inetrnizívnych príprav a sústavného tréningu na inváziu ostrova Iwo Jima. Iwo Jima je malý a do roku 1945

oblasťou. Američania tu chceli ukázať Japoncom svoju vojenskú prevahu a ich územnú zraniteľnosť. Pre Japoncov bol boj o ostrovček otázkou národnej hrdosti, ako aj vojenskej i politickej prestíže.

Americký útok na ostrov Iwo Jima sa začal 19. februára 1945 bombardovaním amerického letectva a delostreleckou paľbou flotily amerického námorníctva. Po dôkladnej príprave sa vylodili na ostrove prvé jednotky námornej pechoty, medzi ktorými bola aj skupina seržanta Stranga. Boje o tento malý ostrov trvali päť týždňov, od 19. februára do 26. marca 1945 a všeobecne sa pokladajú za najkrvavejšie bojové stretnutie v Pacifiku. Aj keď v bojoch padlo trikrát viac Japoncov než Američanov, celkové Americké straty mŕtvych a ranených boli omnoho vyššie ako japonské; taktito to úvádza americký historik John Toland v svojej obsiahlej a Pulitzerou cenou odmenenej monografii *Rising Sun: The Decline and Fall of the Japanese Empire 1936–1945*. Fanatická húževnatosť, s akou Japonci bránili svoju krajinu, naznačovala, že kapitulácia Japonska je ešte veľmi vzdialená a bude si vyžadovať obrovské materiálne nasadenie a početné obete na životoch.

Oddiel, v ktorom sa nachádzal M.

Strang vzal so sebou ďalších piatich spolubojovníkov, ktorí vyniesli zástavu a primitívny stožiar navrchol Mount Suribachi, pripevnili ju na oceľovú vodovodnú rúru a pevne ju tam postavili. Uprostred tejto nebezpečnej aktivity ich odfotografoval novinár-fotograf tlačovej agentúry Associated Press, Joe Rosenthal. Obraz bol po prvýkrát uverejnený v tlači v nedeľu 25. februára 1945 a hneď upútal na seba veľkú pozornosť. Symbolizoval odhodlanosť a hrdinstvo a zároveň aj obdiv a vďaku americkej verejnosti. Odvtedy bol uverejnený už nespočetnekrát v novinách i časopisoch, v knihách i v zborníkoch, v historických dielach o bojoch v Pacifiku. Dokonca sa o ňom píše, že je to najviac reprodukovaný fotografický záber II. svetovej vojny.

V nasledujúcich dňoch oddiel Michaela Stranga (E Company) bol opäť v bojovej akcii v priestore severne od Mount Suribachi. Dňa 1. marca narazili násilný odpor z japonskej strany. Bojovníci ustúpili do bezpečia, aby pozmenili svoj útočný plán. Počas tejto prípravy bol Michal Strang smrteľne ranený zásahom delostreleckej paľby z americkej vojnovej lode (v úradnej reči: hit by friendly artillery fire). Jeho mŕtvolu,

Od roku 1948 do roku 1989 bolo na všetkých úsekoch hranice ČSSR so Spolkovou republikou Nemecko a Rakúskom usmrtených strelbou, drôtenými zátarasmi pod vysokým napätím, mínami a inými zákrokmi príslušníkov Pohraničnej stráže najmenej 350 utečencov. Bilancia obetí na slovensko-rakúskom úseku stráženia je viac ako 62 obetí. Určiť presný počet obetí je veľmi náročné vzhľadom na teror, ktorý rozpútala KSS prostredníctvom svojich mocenských zložiek v 50. rokoch 20. storočia. Podľa tajného rozkazu ministra národnej obrany Karola Bacílka z roku 1952 mali byť „agenti“ a „teroristi“ usmrtení v boji s bezpečnostnými orgánmi, pochovaní (zahrabaní) na neznámych miestach, o ktorých sa príbuzní ani verejnosť nemali nikdy dozvedieť.

V dôsledku tohto štátneho teroru na civilnom obyvateľstve vlastnej krajiny dodnes nepoznáme mená alebo miesta posledného odpočinku, ľudí ktorí boli priamo usmrtení na hranici alebo v hraničnom pásme.

Od roku 1951 sa podľa sovietskeho vzoru začal uplatňovať model vojenského systému stráženia hranice a bola vybudovaná POHRANIČNÁ STRÁŽ ministerstva národnej obrany, ktorá sa 23. mája pričlenila pod rezort Ministerstva vnútra. Zároveň sa postupne začalo pripravovať úplné uzavretie „zelenej“ hranice železnými technickými prostriedkami. Po dvoch rokoch pripomínalo aj slovensko-rakúske pohraničie hororovú víziu, boli vybudované trojstenné drôtené zátarasy, z ktorých stredná zátarasa bola pod vysokým napätím a terén na hranici bol v určitých častiach zamínovaný. V ďalších rokoch sa postupne elektrifikácia drôtených zátarasov nahrádzala SIGNÁLNOU STENOU U-60 a S-70, na ktorej pri narušení vznikol skrat – signál, na ktorý v danom úseku zasahovala pohraničná hliadka.

Hranicu strážili ozbrojené jednotky Pohraničnej stráže, zložené z dobre vycvičených a politicky spoľahlivých jedincov - pohraničníkov, rozhodnutých akýmkoľvek spôsobom zabrániť u t e č e n c o m dostať sa za hranicu ČSSR do západných štátov. Oficiálnym zdôvodnením opatrení na štátnej hranici bol silný tlak „vonkajších“ nepriateľov

Ochrana štátnych hraníc ČSSR s Nemeckom a Rakúskom v rokoch 1948 – 1989

štátu ako „škodcov“ a „agentov“ západných spravodajských služieb a ich spojencov v Československu na štátnu hranicu. Propagandisti tieto nepravdy a polopravdy, legendy „konzervovali“ veľmi dlhé obdobie a úzkostlivo sa vyhýbali označeniu utečenci. S postupným oslabovaním hodnovernosti tejto propagandy začal režim politických utečencov, ktorých drvivú väčšinu kriminalizovali a označovali ako „narušiteľov štátnych hraníc.“ V roku 1975 sa konala v Helsinkách Konferencia o bezpečnosti a spolupráci (KBSE), kde sa zaviazali signatárske štáty Európy vrátane ZSSR, USA, KANADY k právne záväznému rešpektovaniu ľudských a občianskych práv a k vzájomnej kontrole ich dodržiavania. ČSSR pristúpila k medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach s účinnosťou na svojom území od 23. marca 1976. V článku 12 v druhom odseku sa píše : „ Každý môže slobodne opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú. Štátom legalizované porušovanie ľudských práv pokračovalo a ČSSR tieto záväzky nerešpektovala až do pádu totalitného režimu v roku 1989. Komunistická štátna moc stále uplatňovala zákon o Ochrane štátnych hraníc č.69/51 schválený Národným zhromaždením z 11.7.1951 a doplnený o nariadenie č. 70/51 „O práve príslušníka pohraničnej stráže použiť zbraň.“

Tento zákon priamo prikazoval pohraničným hliadkam strieľať do utečencov, ak sa ocitli medzi signálnou stenou a demarkačnou čiarou ako aj použiť psov na ich zadržanie.

Tento zákon a spôsob stráženia štátnej hranice ČSSR s NSR a RAKÚSKOM jednotkami Pohraničnej stráže má za následok že na týchto hraniciach bolo usmrtených alebo zahynulo do roku 1989:

I., 654 príslušníkov Pohraničnej stráže, vojakov základnej

vojenskej služby, kde ako príčina smrti boli :

1. Priamy stret z narušiteľom 10 pohraničníkov.
2. Samovraždu spáchalo 236 pohraničníkov.
3. Pri dopravných nehodách zahynulo 165 pohraničníkov.
4. Utopilo sa 60 pohraničníkov.
5. Náhodné výstrely a cvičná strelba spôsobila smrť 44 pohraničníkom.
6. Pri výbuchu mín a granátov zahynulo 28 pohraničníkov
7. Zastrelený iným pohraničníkom 27 pohraničníkov.
8. Na pracovné úrazy zahynulo 25 pohraničníkov.
9. Elektrický prúd zabil 22 pohraničníkov.
10. Na nemoc zomrelo 17 pohraničníkov.
11. Po zásahu bleskom zomrelo 7 pohraničníkov.
12. Pri strete pohraničných

hliadok zahynul 6 pohraničníkov.

13. Pri zrútení pozorovateľní zomreli 3 pohraničníci.

14. Pri strete z Banderovcami v 50. rokoch XX. storočia zahynuli 2 pohraničníci.

15. Zamrznutý 1 pohraničník.

16. Ubitý civilistami 1 pohraničník.

II. Civilných osôb zahynulo vinou príslušníkov SNB a Pohraničnej stráže 86 z toho 30 detí a mladistvých do 18 rokov

1. 60 osôb pri dopravných nehodách.

2. 20 zavraždených osôb.

3. 3 osoby pri výbuchoch ručných granátov.

4. 1 osoba usmrtená elektrickým prúdom.

5. 2 osoby - príčina smrti neznáma.

III. 250 ROZSUDKOV SMR-

TI A POPRAVENÝCH za uskuťtočené a pripravované prechody štátnych hraníc Česko-slovenska do Nemeckej spolkové republiky a Rakúska.

V Českej republike vyšla kniha ŽELEZNÁ OPONA vo vydavateľstve BASET –www.baset.cz od PhDr. Tomáša Jílka, Ph D - Západočeská univerzita katedra histórie, poštová priehradka 341, 306 14 PLZEŇ, ktorá opisuje Československú štátnu hranicu od Jáchymova po Bratislavu v rokoch 1948-1989.

Uvedené údaje o počte usmrtených pohraničníkov a civilných osôb ú z tejto knihy.

Na Slovensku sa tejto problematike venuje slovenský historik pán Mgr. Ľubomír MORBACHER, PhD.

Ochrana štátnych hraníc s Rakúskom na Slovensku v bývalom ČSSR je opísaná v knihe ZLOČINY KOMUNIZMU I. diel od historika Mgr. MORBACHERA, Ph D. a Teodora T. P e k a r o v i č a v časti pod názvom ILEGÁLNE úteky z Československa v rokoch 1948-1989 na 66 stranách tejto knihy a v knihe ŽELEZNÁ OPONA v časti IX. Slovensko - rakúska hranica od Mgr. MORBACHERA Ph D. na 14 stranách v slovenskom jazyku.

Pod hradom Devín pri sútoku riek Dunaj a Morava v miestnej časti Bratislava – Devín je pamätník 400 usmrteným utečencom pri pokusoch o ilegálne prechody štátnych hraníc z bývalého ČSSR do NSR a Rakúska do roku 1989, pod názvom BRÁNA SLOBODY.

Československá demarkačná čiara s NSR a RAKÚSKOM tvorila v rámci východného bloku hermeticky uzavretú hranicu medzi socialistickým táborom krajín a kapitalistickými štátmi v Európe.

MIKULÁŠ TÓTH
Bývalý vojak základnej vojenskej služby, pohraničník

II. Bratislavská brigáda

Pohraničnej stráže
PS útvar 59-47,

9. rota PS Devín, 1976 - 1978

